

REGELE CAROL I LA ACADEMIA ROMÂNĂ

— CUVÂNT ROSTIT LA RADIO ÎN 18 IULIE 1942 —

Primind invitațiunea Societății de radiodifuziune să împărtășesc câteva „amintiri academice” în cadrul ciclului de lecturi cu acest conținut, — mărturisesc că m'am simțit puțin cam nedumerit. Nu pentru ceea ce aveam să spun, cât pentru ceea ce trebuia să spun sau, mai bine, să aleg din multele asemenea amintiri, cari, ori de câte ori îmi întorc gândul spre trecut, se grămădesc la poarta memoriei mele.

În adevăr, împrejurările au făcut și soarta a voit să trăiesc, o viață întreagă pot zice, în cele mai strânse legături cu Academia Română. Căci, de când am venit în București pentru studiile universitare până azi, m'am găsit, aproape neîntrerupt, în preajma sau înăuntrul acestei instituțiuni — mai întâiu ca cercetător al bogatelor sale colecțiuni de documente și manuscrise, apoi ca funcționar în serviciul acestor colecțiuni, cu însărcinarea specială de a publica vechile documente românești și, în fine, ca membru — corespondent dela 1910, titular dela 1918.

În acești patruzeci și mai bine de ani, am avut deci prilej să cunosc atâția oameni, să văd atâtea lucruri, să particip la atâtea evenimente și să trăiesc toate momentele de căpetenie din viața Academiei, încât câmpul amintirilor mele în aceste privințe să fie azi destul de întins și variat, ca să pot prezenta, ori când, cu înlesnire, un mă-nunchiu de asemenea amintiri. Nu în aceasta era deci dificultatea, ci, cum zisei, în ceea ce trebuia să aleg mai întâiu din acest câmp de amintiri pentru lectura mea de astă seară.

M'au ispitit și ademenit multe subiecte. Unele frumoase și duioase, altele interesante și meritând de sigur a fi reținute, în deosebi prin felul cum ele se înfățișează în perspectiva anilor trecuți, vai, așa de repede. Toate se înșiruesc pe linia amintirilor mele, unele după altele, ca într'un caleidoscop. Dar, privind mai de aproape la lumina acestui

caleidoscop, am constatat, că totuși cele mai impresionabile și mai durabile din aceste amintiri și care, după părerea mea, trebuiesc să treacă înaintea celorlalte, sunt cele ce s'ar putea cuprinde sub titlul „*Regele Carol I. la Academia Română*“.

Pe acestea doresc dar să le înfățișez. Până a ajunge însă la ele, e necesar să arăt mai întâiu cum și ce fel s'au încheșat și s'au dezvoltat legăturile dintre Regele Carol I. și Academie, pentru care marele Monarh a avut, dela începutul până la sfârșitul domniei, cel mai viu interes, cea mai statornică preocupare și i-a dat, în tot acest timp, sprijin moral și material, de adevărat ctitor, așa cum, de altfel, ținea el însuși să fie considerat.

1.

Căci, deși decretul pentru înființarea Societății academice fusese dat de Locotenența domnească dela 1866, constituirea ei s'a făcut numai în August 1867, sub noul Principe, care i-a aprobat Statutele, în audiența acordată, din acest prilej, membrilor ei. În modestul palat domnesc de pe Calea Victoriei s'au găsit atunci laolaltă în jurul tânărului Domnitor cele mai reprezentative personalități ale literilor române din toate ținuturile românești — Tim. Cipariu, Gh. Baritiu, Gavril Munteanu, Iosif Hodoș și Alex. Roman de peste munți, din Transilvania, Alecu Hurmuzachi și Ioan Sbiera din Bucovina, Ion Străjescu din Basarabia, Ion Caragianni din Macedonia, Vasile Alecsandri, Nic. Ionescu și V. A. Urechia din Moldova, Ion Heliade Rădulescu, Aug. Treb. Laurian și I. C. Massimu din Muntenia.

De bună seamă, Domnul, căruia Generalul Davila îi prezentase, în timpul conversațiilor dela Düsseldorf pentru acceptarea tronului, harta Daco-României, ca să-i arate peste ce întindere de pământ avea să domnească odată, a trebuit să sesizeze sensul simbolic al întrunirii acestor iluștri bărbați ai României în jurul său și să pătrundă, cu marea-i intuiție politică, însemnătatea pe care noua Societate academică urma să o aibă în viața culturală și națională a neamului, ca instrument spiritual și moral al viitoarei unități politice românești. De aci — poate — și particulara sa grijă pentru ea.

Proclamat, în același an, întâiu membru de onoare al Societății, Principele Carol a fost și a rămas marele și puternicul ei Protector. E cunoscut doar mesajul pe care el l-a adresat Ministrului de Culte, în momentul când lucrările abia începute erau paralizate de lipsa mijloacelor: „Trebue ca *neapărat și numaidecât să puneți la dispoziția Academiei o mie de galbeni. De nu puteți dispune de această sumă, o veți lua din lista mea civilă*“.

Și Principele Carol nu s'a abătut o clipă măcar, în tot cursul îndelungatei sale domnii, dela acest rol, cu deosebire după ce Societatea academică a fost înălțată, prin lege, la rangul de institut național, sub denumirea de Academia Română, la 1879. Căci, primind, cu această ocaziune, din nou pe membrii ei, în frunte cu Președintele lor Ion Ghica, care veneau să-l roage a le fi, potrivit nouilor Statute, Președinte de onoare, — el le spunea: „Sunt mândru că sub domnia mea s'a fondat Societatea, care azi devine Academia Română și primesc cu vie satisfacție a fi Președintele ei de onoare, după cum am fost fericit a fi, chiar dela fundare, Președintele Societății academice“.

2.

În adevăr, de aci înainte legăturile Regelui Carol I cu Academia devin an cu an tot mai intime și mai frecvente. N'a fost niciun eveniment de seamă în viața Statului român, în viața Familiei regale și în viața Academiei care să nu fi fost încrestat în analele acesteia ca nouă dovezi de marele interes și statornică preocupare pe care Regele le arăta Academiei și de toată recunoștința și grațitudinea pe care aceasta o avea pentru înaltul ei Patron și Președinte de onoare și pentru grandioasa lui operă ca organizator al noului Stat român, ca întemeietor al Dinastiei noastre naționale și ca ctitor al Academiei Române.

Iar când, la 1891, instituțiunea noastră împlinea 25 de ani dela înființare, jubileul acesta, coincidând cu acela al domniei Regelui Carol I, fu sărbătorit cu mult fast și avu, în țară, mare răsunet. Ședința comemorativă a fost prezidată, bine înțeles, de Rege, care, în cuvântul său de deschidere releva coincidența fericită a celor două aniversări și stăruia, ca în mai toate cuvântările sale academice, asupra grijei ce trebuie să avem pentru limba veche și înțeleaptă a cronicelor, a cărților bisericești și-a geniului nostru popular, ca și asupra datoriei Academiei de a da lumii învățate din țară și din afară acel *Etymologicum magnum Romaniae* pe care-l propusese cu șapte ani înainte și se obligase a-l subvenționa. „Urez din suflet — spunea Regele — ca Academia să strălucească totdeauna prin lucrările sale, să încălzească toate inimile românești să fie terenul pe care toți Românii să-și poată întinde o mână frățească“.

Urmă raportul Secretarului general despre lucrările de tot felul ale Academiei în cei 25 de ani de existență, — raport întins și bogat în date și informațiuni, pe care Regele îl ascultă însă cu atențiune și interes. Regina ceti frumoasa sa poemă „Sola“. Iar Mihail Kogălniceanu rosti clasicul său cuvânt asupra celor trei mari reforme ale Renașterii

noastre naționale: desrobirea Țiganilor, abolirea Pronomiilor și emanciparea Țăranilor, care cuvânt constituie, până azi, cel mai strălucit monument al elocinței noastre academice.

Un prânz festiv la Palat încheie această serbare jubilară, prânz la care Regele spuse acele neuitate și măgulitoare cuvinte: „Academia s'a ridicat ca prevestitoare a domniei mele, care a avut fericirea de a întemeia Regatul român. Ea a chemat ca membri mulți bărbați de Stat, cari au fost sfetnicii mei credincioși la opera de Renaștere a României. Ei au scris prin faptele lor istoria noastră modernă, iar prin cercetările lor istorice au făcut lumină asupra trecutului întunecos și au deșteptat sentimentul național care ne-a dat neatârnrarea — Academia are astfel o frumoasă parte la desvoltarea și întărirea țării...”. — Au răspuns, cuminte și chibzuit D. A. Sturdza, sclipitor și original B. P. Hasdeu, bătrânește și părintește octogenarul patriarh al presei române transilvane Gh. Baritiu.

3.

Serbarea aceasta cimentă atât de mult legăturile Regelui Carol I. cu Academia, că, după jubileul dela 1891, n'a fost an până la 1905, în care marele Suveran să nu fi vizitat instituția noastră ori membrii ei să nu se fi prezentat la Palat, spre a-i aduce omagiile lor. Căci Regele Carol I nu înțelegea și nici nu voia să fie un Președinte de onoare cu rol reprezentativ numai, ci un președinte care să participe în mod activ la lucrări. Iar aceasta, cum se va vedea îndată, în așa fel, că nu cred să mai fi existat vre-un alt Monarh care să fi fost pentru vre-o Academie ceea ce a fost Regele Carol I. pentru Academia Română.

Nu e vorba firește de donațiunile sale, foarte numeroase și prețioase — de cărți, hărți, manuscrise și documente, de monete, medalii, plachete și obiecte istorice, de desenuri, stampe, portrete și fotografii. Și nici de subvențiile și ajutoarele pe care le-a dat și oferit pentru redactarea și tipărirea Etymologicului ori pentru alte trebuințe ale instituției. Ci e vorba de participarea sa la lucrările științifice ale Academiei. Căci Regele Carol I. n'a prezidat numai ședințe solemne pentru discursuri de primire ale noilor membri, pentru comemorări festive ori pentru decernare de premii — cum au fost acele pentru Gh. Sion, Vasile Alecsandri, B. P. Hasdeu, Dimitrie Brândză și alții.

El a prezidat și altfel de ședințe. Și anume: ședințe pentru comunicări istorice, literare, științifice — adesea foarte speciale și foarte erudite, făcute de Gr. Tocilescu, Ep. Melchisedec, V. A. Urechia, Gr. Ștefănescu, D-rul Jacob Felix și urmașul acestuia D-rul Gh. Marinescu,

— ședințe în care însuși el, Regele, a pronunțat cuvântări cu privire la limbă și a făcut comunicări în legătură cu trecutul nostru românesc, adevărate disertațiuni istorice, — ședințe în care B. P. Hasdeu era invitat să prezinte dări de seamă cu privire la redactarea Etymologicului ori să cetească anume articole din cuprinsul acestuia, — ședințe pentru stabilirea regulilor ortografice, cu rapoarte ale lui T. Maiorescu și Nic. Quintescu și cu vii discuțiuni între cele două tabere, etimologistă și fonetistă, discuțiuni la care, în afară de membrii raportori, au luat parte A. D. Xenopol, Al. Roman, Ion Caragiani, I. C. Negruzzi, D. A. Sturdza și alții.

Cine mai știe azi, bunăoară, în această privință, că ședințele academice, în care s'a eliminat *u* final, scurt sau mut din scrierea limbii române și în care s'a decis ca sunetul *z* să nu mai fie scris și cu *d* cu sedilă au fost prezidate de Regele Carol I, care a ascultat, cum am văzut, rapoartele speciale, a condus debaterile pro și contra, a formulat concluziile, le-a pus la vot și le-a declarat respinse sau admise? Evident, prea puțini, deși lucrurile aceste s'au petrecut prin anii 1894 și 1895, când s'au decretat regulile ortografice și azi în uz, cu puține modificări ulterioare, ale Academiei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acestea erau legăturile dintre Regele Carol I și Academie când am venit eu la București și am început a frecventa ședințele publice ale instituțiunii pentru interesul pe care-l prezentau, pentru noi, tinerii studenți, comunicările ce se făceau acolo. Începând de prin 1900 am urmărit foarte de aproape și cât mai regulat ședințele acestea, între care, evident, cele prezidate de Rege. Nu cred să-mi fi scăpat vreuna.

L-am văzut deci pe Regele Carol I prezidând ședințe solemne de recepțiune, cum a fost aceea a primirii bătrânului Episcop al Caransebeșului Nicolae Popea — ședință care a avut un caracter excepțional de înălțător și sărbătoresc, prin faptul că era vorba de un episcop român în funcțiune, din fosta Ungarie, așa dar urmărit pentru fiecare cuvânt, pentru fiecare gest ce ar fi putut fi privit ca nepatriotic și iredentist și prin faptul că mai era vorba de una din figurile cele mai venerate ale clerului român de peste munți, din marea generațiune revoluționară dela 1848, care a organizat și condus viața politică și națională, bisericească și culturală a României transilvane.

De aceea solemnitatea primirii lui în Academie, sub președinția Regelui Carol I, a avut pentru toată lumea românească de ambele părți ale Carpaților un sens și un înțeles, care, negreșit, n'a putut scăpa autorităților austro-ungare din Capitala României, — Legațiunii de aci,

ale cărei rapoarte despre această ședință solemnă a Academiei vor fi, de sigur, cândva aflate și publicate. Atunci se va cunoaște, poate, și rostul vizitei pe care Ministrul plenipotențiar al Austro-Ungariei din acea vreme la București a făcut-o bătrânului Episcop la Hotel Metropol, spre a se interesa de starea sănătății lui, afectată pe urma unei ușoare răceli, contractată cu ocazia ceremoniei dela Academie și care vizită n'a putut fi numai de curtuazie deoarece înaltul Prelat a plecat, după restabilire, imediat acasă, la reședința eparhiei sale bănățene.

L-am mai văzut după aceasta pe Regele Carol I prezidând și alte recepțiuni și l-am auzit rostind câteva comunicări istorice. Întâia oară, în 1900, la începutul ședinței solemne de care fu vorba, despre *Memoariile Contelui d'Hauterive*, fostul Secretar domnesc al lui Alexandru-Vodă Ipsilanti și, în același timp, agent ocult, în Moldova, al Ambasadei franceze din Constantinopol — memorii foarte prețioase pentru cunoașterea stărilor de lucruri din acea epocă în Principatele Române, pe care Regele le obținuse dela un descendent al numitului Conte și le dăruie Academie, care le-a tipărit într'o luxoasă edițiune.

A doua oară — în 1901 — despre *Corespondența politică a Regelui Frederic II al Prusiei*, corespondență foarte întinsă — 26 volume atunci! — din care Regele Carol I a scos și înfățișat, în comunicarea sa, știrile cu privire la relațiunile internaționale ale Moldovei la sfârșitul veacului al 18-lea, cu privire, în deosebi la un La Roche, agent deghizat — Regele Frederic spune *spion!* — al lui Vodă-Callimachi, în Varșovia, în vremea când soarta Poloniei avea să se hotărască de puternicii ei vecini.

A treia oară — în 1904 — despre *Luptele dela 1396 și 1877 din jurul cetății Nicopole*, cea mai întinsă, mai interesantă și mai impresionantă din comunicările sale la Academia Română și care deci merită o atențiune mai deosebită.

5.

Era în Dumineca Floriilor. Neuitatul Ion Bianu, ales, cu un an mai înainte, membru titular în Secțiunea literară, în locul lui Gr. Tocilescu trecut la Secțiunea istorică, trebuia să-și rostească discursul de recepțiune. Ședința avea să fie prezidată de Rege. Public mult, mai mult ca oricând până atunci în asemenea ocaziuni — pentru strălucirea pe care prezența Suveranului o dădea ședințelor pe care le prezida și pentru reputația de care Ion Bianu, se bucura pe urma eminentelor servicii pe care le adusese și le aducea Academiei în funcțiunea sa de bibliotecar și fac-totum am putea zice al instituțiunii.

Când Regele, bătrân, cu barba albă, dar încă drept și cu mers sigur, pătrunse în sală, în sobra-i uniformă militară, întreaga asistență,

în profundă și religioasă liniște, se ridică plecându-se respectuos înainte-i. Inclinandu-se la rându-i în fața adunării, Suveranul urcă estrada din hemisiclu și luă loc la masa rezervată exclusiv sieși, ca înalt Patron și august Președinte de onoare. Președintele, Petre S. Aurelian, îl salută în cuvinte pline de căldură și respect. Mulțumind, Regele spuse că nu poate să arate mai bine necurmatul său interes pentru activitatea Academiei decât luând însuși parte la lucrările ei. Și, spre neașteptată surpriză a celor de față, anunță că dorește să facă o repede ochire asupra a două mari evenimente istorice în legătură cu trecutul neamului nostru și cu trecutul Casei sale Zolleriene — ambele petrecute sub zidurile cetății Nicopole.

Apoi, invitând asistența să se așeze, Regele, rămas singur în picioare, ceti, cu glas tare și sonor, rostind rar și apăsător cuvintele, spre a le putea pronunța cât mai corect românește, o întinsă, interesantă și impresionantă, cum am zis, comunicare asupra rolului pe care cetatea Nicopolei l-a jucat în marea bătălie, catastrofală pentru Creștinătate, dela 1396 și în războiul româno-ruso-turc dela 1877—1878. Și, cu cât se apropia de vremurile zilelor noastre, de luptele purtate pentru cucerirea și ocuparea cetății de oștile rusești și românești, în toamna și iarna anului 1877, cu atât povestirea devenia mai caldă, mai mișcată, mai dramatică. Iar când, la sfârșit, de încheiere, bătrânul Monarh aminti de vizita pe care o făcuse, după 25 de ani, pe câmpiile Bulgariei, spre a vedea din nou locurile glorioaselor lupte și a se închina umbrelor celor ce și-au vărsat, cu vitejie și generozitate, sângele pe acele locuri, sfințite cu jertfa lor, pentru independența României, — ascultătorii, covârșiți de emoțiune, se ridicară cu toții în picioare, să omagieze, pe de o parte pe eroii de care vorbea Regele, pe de alta pe marele, pe gloriosul lor Căpitan.

Dar să-l ascultăm pe el însuși :

„Un sfert de veac în urmă, în anul când țara sărbătorea a douăzeci și cincea aniversare a acestor evenimente, am avut neprețuita mulțumire de a revedea câmpul de luptă dela Plevna, împreună cu Principele Ferdinand al Bulgariei.

„Cu o emoțiune adâncă am călcat pe acest pământ stropit și sfințit de sângele vitejilor noștri. Pe pragul paraclisului, ridicat în a lor pomenire, Mitropolitul de Vrața ne-a întâmpinat cu o mișcătoare cuvântare : „Sculați-vă din morminte“, zicea el, arătând câmpul de luptă unde zăceau cei căzuți, „sculați-vă, voinicilor, că iată a venit Regele vostru să vă mulțumească pentru jertfele voastre“.

„Ca la un adevărat pelerinaj am mers la Grivița spre a mă închina, cu dragoste și venerațiune, înaintea mormântului acestor vrednici fii ai țării, cari și-au dat vieța pentru neatârarea României.

„Spre seară sosiam la Samovit, unde eram primit de primarul și populațiunea din Nicopole, veniți spre a reinnoi mulțumirile lor pentru desrobirea orașului.

„Principele Ferdinand avu curtenia de a mă conduce cu yachtul său, escortat de vasele noastre de războiu, până la Turnul-Măgurele.

„Noaptea era senină; razele lunii se restrângeau în luciul Dunărei liniștite; vasele lăsau în urma lor talazuri argintii; în depărtare Nicopole, scăldat într'o mare de lumină, se înălța pe țarm ca o falnică rămășiță a vremurilor trecute.

„Această fermecătoare priveliște făcu să se desfășure trecutul inaintea mea: tinerețele mele petrecute la izvorul marelui fluviu, istoria Casei mele și mai presus de toate cartea ursitei scumpei noastre Români, în care ostașii noștri scrisese o pagină nepieritoare“.

Terminând, Regele era profund mișcat. Se cunoștea din glas. Se vedea după expresie. Sufletu-i era, de sigur, stăpânit pe de-a-ntregul de acea puternică emoțiune pe care știuse a o transmite, prin cuvântarea sa, ascultătorilor, tuturor împreună și fiecăruia în parte. Căci nu cred să fi fost vreunul din acești ascultători care să nu fi avut sentimentul c'a participat atunci la o ședință cu adevărat istorică a Academiei, ce va rămânea înscrisă de-a-pururea ca atare în analele ei. Salvele de aplauze ce durară câteva minute, după ultimele cuvinte ale Regelui, o dovediau cu prisosință.

Și anul următor — 1905 — Regele Carol I veni la Academie, de astă dată ca să ceară, într'o amplă și stăruitoare cuvântare, grabirea lucrării Dicționarului, făcând recomandațiuni, de care, dacă s'ar fi ținut seamă, de bună seamă lucrarea aceasta ar fi ajuns mult mai departe. Căci iată ce zicea, în marea lui înțelepciune și experiență, chiar și în astfel de chestiuni, Regele: „Iată pricina — cutropirea năvalnică a neologismelor în limba claselor culte, separând-o, ca o prăpastie, de neprihănită limbă a poporului — pentru care o grabnică dare la lumină a dicționarului este atât de dorită de mine. Imi dau seama de greutatea lucrării, de timpul ce cere. Totuși cred că în acest lung șir de ani s'ar fi putut îndeplini în mare parte programul alcătuit. Dacă mai zăbovim, știrbirea și schimonosirea limbei se vor întinde tot mai mult, iar îndreptarea va fi cu atât mai anevoioasă. Aștept dar cu nerăbdare ca Etymologicum să fie cât mai curând pus în mâna tuturor, avându-se grija ca întocmirea lui să fie cât de întreagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se inomoli lucrarea într'o prea mare întindere. Perfecțiunea lui are mai puțină însemnătate decât ființa lui“.

6.

După un laps de șapte ani, Regele Carol I apărură pentru ultima dată la Academie. Mișcările țărănești din primăvara anului 1907, indispozițiile provocate de simptomele, tot mai frecvente și accentuate, ale boalei de care avea să pătimizească atât de mult spre sfârșitul vieții și griji mari, ale afacerilor de Stat, survenite în timpul sesiunilor generale, l-au împiedecat de a mai participa la aceste sesiuni până la 1912. Intre timp Academia, ca organizare și activitate, făcuse însemnate progrese. Localul său devenind neîncăpător, se reluase chestiunea clădirii palatului de mult plănuțit. Se întocmiseră chiar proiectele de construcție, iar prin stăruința Regelui, Statul luase asupra-i, prin lege, cheltuelile clădirii. Evenimentele din Balcani din 1912 și 1913, ca și războiul mondial izbucnit în 1914 zădărnicează însă realizarea acestor proiecte. Tot între timp, o strălucită pleiadă de distinși și rețutați istorici, literați și oameni de știință ai neamului fu chemată în sânul Academiei să înlocuiască pe bătrânii dispăruți din mijlocul ei: Mihail Sutzu pe Fl. Sim. Marian, Dim. Onciul pe Nic. Ionescu și Nic. Iorga pe Gr. Tocilescu, Nic. Gane pe B. P. Hasdeu, Duiliu Zamfirescu pe D. Ollanescu-Ascanio și B. Șt. Delavrancea pe Ion Pușcariu, Dr. Dim. Grecescu pe Florian Porcius, Ludovic Mrazek pe Gen. St. Fălcoianu, Dr. Gh. Marinescu pe Dr. Jacob Felix, Gr. Antipa pe Petre S. Aurelian și, în sfârșit, actualul nostru Președinte, d-l Ion Simionescu pe Gr. Ștefănescu.

Toate aceste împrejurări făceau ca vizita din acest an a Regelui Carol I să fie așteptată cu vie dorință și deosebit interes. El venia să prezideze ședința în care unul din noii membri — d-l Gr. Antipa — avea să-și rostească cuvântul de primire. De data aceasta nu l-am mai văzut și ascultat pe Rege din public, de pe băncile galeriei. Devenisem și eu, de doi ani, corespondent și aveam deci dreptul să pătrund în incintă și să iau loc pe banca înconjurătoare. Totul — primirea, intrarea în sala de ședințe, cuvântul Președintelui, răspunsul Regelui, discursul de recepțiune, etc. — s'a petrecut după protocolul de mult bine fixat și devenit acum tradițional al acestor ședințe solemne.

În cuvântul său Regele Carol I salută mai întâiu „noile puteri de muncă” ce fuseseră chemate să ia locul foștilor membri, răpiți, unii fără vreme, din sânul Academiei. Și cum dintre bătrânii generației sale D. A. Sturdza, retras din vieața publică, prin demisiunea sa dela Președinția Consiliului de Miniștri și dela Șefia partidului Național-Liberal, deși octogenar, se găsia la postul de datorie, ca Secretar general al Academiei, devotându-se, cu pasiunea sieși particulară, cercetărilor din

domeniul istoriei Renașterii noastre naționale, — Regele Carol I ținu să salute în mod excepțional de afectuos pe „pururea neobositul domn Dimitrie Sturdza, care, după ce a slujit cu toată râvna țara și tronul mai bine de jumătate de veac, închină, cu aceeași dragoste, verdea sa bătrânețe cercetărilor istoriei naționale, adăogând astfel încă un serviciu prețios pe lângă cele multe săvârșite în rodnică sa vieață”.

În sfârșit, ultima parte a cuvântării Regelui privia Dicționarul pe care ar fi dorit mult să-l vadă terminat încă fiind în vieață și care, pentru această mare dorință a sa, devenise, în cuvântările sale academice, un fel *ceterum censeo* al bătrânului Cato în Senatul roman. „Căci, marea mea dorință — zicea Regele — ar fi ca lucrarea Dicționarului limbii române să grăbească cât mai mult, spre a putea avea mulțumirea sufletească de a-l vedea dus la capăt încă în zilele mele. Viul interes ce port pentru săvârșirea acestei opere, privită printre cele mai însemnate pe care țara le așteaptă dela Academie, va fi, de sigur, împărtășită de D-v cu toții, căci trebuința neapărată a Dicționarului a fost recunoscută chiar dela înființarea acestui înalt așezământ de cultură, acum 46 de ani — și așa, prin grabnica și înțeleapta lui alcătuire, veți răspunde unei vechi nevoi, adânc simțită de întreaga suflare românească”.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

Aceste au fost cele din urmă cuvinte rostite de Regele Carol I la Academia Română. Dorința pe care o exprima prin ele, marea dorință a vieții sale nu s'a putut îndeplini. O prevăzuse de altfel. De aceea, în testamentul său, care mișcă, se știe, până la lacrimi sufletul țării, marele Suveran avu grijă să înscrie pe seama instituțiunii un fond din al cărui venit să se poată continua și termina lucrarea Dicționarului, zădărnicită de războiul mondial și reluată, cu mari speranțe de izbândă, după aceea, prin noul așezământ științific, anume instituit în acest scop: Muzeul limbii române din Cluj, azi la Sibiu, — speranțe cari însă, din împrejurări potrivnice și din marea extindere ce s'a dat citatelor, nu s'au realizat decât parțial.

Căci, iată, sunt 28 ani dela moartea Regelui care a inițiat și subvenționat marea operă și aceasta e departe de a putea fi curând terminată. Autorii și colaboratorii ei ne consolează cu constatarea, că nici alte lucrări similare, străine, conduse în mai bune condițiuni, nu s'au putut face în mai scurt timp. E neîndoios deci, că după cum atâția din foștii membri ai Academiei au închis ochii, timp de un jumătate de veac, fără să poată vedea întocmit Dicționarul limbii române, și noi,

bătrânii de astăzi, vom avea aceeași soartă. Firea-ar măcar ca cei mai tineri să aibă norocul a-i supraviețui, pentru ca, prin această monumentală operă, Academia Română, care s'a născut, cum spunea Regele Carol I, ca prevestitoare a domniei sale, să glorifice, pentru toate vremurile, această domnie ca și pe marele și neperitorul ei ctitor.

ALEX. LAPEDATU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EXTRAS DIN TRANSILVANIA ANUL 73, Nr. 9

BCU Cluj / Central University Library Cluj